

ქ ვ ა ლ ი

საპოლიტიკო, საპედაგოგიკო და სალიბერალური ნახაბზიანი ზაფთვი ვაშლის ქოხელ კვირა დღე.

№ 4 **ნიანგარი 19 1897 წ.** **№ 4**

შინაარსი: მოხსენება გ. ე. წერეთლისა.—სხვა-და-სხვა ამბები.—გ. ნ. ორ—ას, ლექსი რუს-მერლისა.—ნ. ბარათა-შვილი და მისი დრო, კრატეული განხილვა, (დასასრული მეორე წერილსა) სომელისა.—შპიცბერგენი ე—კოსი —14 იან-ვარი, ლექსი ილიკოსი.—ხან-და-ხან, ფულეტონი ქუდიარასი.—ს სხლის ძეგბა, პოემა ჩერქეზთა ცხოვრებდან, (შემაღვე) გუა ჭმაველასი.—გვალის ფოსტა.—ქეთას ს და ყრპო განცხადებანი.—

მოხსენება გ. ე. წერეთლისა

ფინანსის და რკინის გზის სამინისტროთა დეპარტამენტების დირექტორთაგანგანგ.

ქუთათის გუბერნიაში მდებარე ქვათურის მახრა წარმოადგენს მადნეულოების მხრით უმდიდრეს კუთხეს კავკასიის აქეთა მხარეში. აქ საუკეთესო მდიდარი ქვაგუნდის მადნებია. ეს ოცი წელია, რაც იქ ქვაგუნდის მუშაობაა, და აქამდის წარმოება გონიერ ნიღაზე არ დამდგარა. რკინის გზის მოქმედება ამ მადნის წარმოების შესახებ ბევრ შემთხვევაში ძალიან აფერხებს მის გაღივებას და გაუმჯობესებას. მაშინ, როდესაც კავკასიის რკინის გზის ტარიფი თითქმის იმდენით დაკლებულია, როგორც რუსეთის სხვა რკინის გზებზე, ქვათურის გზა, რომელიც არის ჟრიად მომგებიანი, აქამდის იმყოფება უწყვეტო მდგომარეობაში იმ მიზეზით, რომ მისი ტარიფი არ შეეფერება ქვაგუნდისა და სხვა წარმოებითა ღირებულებას.

როცა, ის იყო, ამ რკინის გზის გაყენა თავდებოდა, კავკასიის აქეთა მხრის რკინის გზის გამგობაში დიწყეს სჯა, როგორი ფასი დაეღვათ ფუ-

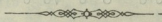
თობით ქვაგუნდის გადატანზეო და იმის მაკითხოთ, რომ აქაც შესაფერი ფასი დაეღვათ, როგორც კავკასიის აქეთა მხრის რკინის გზაზე იყო დაწესებული, ისეთი დღი ფასი დააღვეს, რომ ამ ფასებში ცხენებსა და ურემებსაც კი ვადაქონდათ. რკინის გზის გამგობის მოსაზრებით, თუ კი ურემებს და ჩაღვადრის ცხენებს ფუთში ერთ აბაზ გადასატან ქირას აძღვედნო, ათ კავეკათ რომ გავნდოთ რკინის გზით გადატანა, მგბატონენი დიდ მადლობასაც გვეტყვიანო. მაშინვე ეტყობოდა, რომ ასეთი მოაზრება ქვათურის ქვაგუნდას ხეირს არ დააყრდა. ამისთანა ანგარიში მხოლოთ იმ შემთხვევაში იყო საკულსნხო, თუ რომ ქვათურისთანა ღირსებრს ქვაგუნდა მთელ ღვადაიწახე არ გამოინახებოდა. მაგრამ საქმის გარემოებამ მალე სხვა დაგვანახეა. ჯერ კიდევ ქვათურის რკინის გზა არ იყო გათავებული, 1889 წელს გაისმა ხმა, რომ ამერიკის ქვეყანაში სახელდარ ჩილის მხარებზე გამოჩნდა ქვაგუნდაო, რომელიც ღირსებით, თუ უკეთესი არა, ნაკლები მაინც აღარ არის ქვათურის ქვაგუნდაზეო. მალე მართლაც მოვიდა ამერიკიდან ევროპაში ქვაგუნდა და ქვათურის წარმატება ჩავარდა. ერთ დროს სულაც შეჩერდა კავკასიიდან ქვაგუნდის გაზიდვა უცხო ქვეყნებში იმის წყა-

ლობით, რომ ხომალდებს ოკიანეზე ძალიან იაფთ
 გადმოქონდათ ქვაგუნდა ამერიკიდან ევროპაში. ეს
 მოხდა შემდეგი გარემოების ძალით. ამერიკელ მწარ-
 მოებელთა მოახერხებს რამდენიმე ცეცხლის გემების
 და ხომალდების იაფ-ფასათ დაქირავება ერთი წლის
 განმავლობაში და, როგორც ბოლოსათვის ის აზი-
 დენებს ქვაგუნდა ევროპისკენ. აი, განსაკუთრებით
 აძღვრეს მოუხმარეს ზოგერთი კავკასიის მწარმოებ-
 ლებმა თხოვნების შეტანა სამინისტროში ქიათურის
 რკინის გზის გასაკეთებლათ თავის საკუთარი ხარჯით,
 რომ კონკურენცია გაეწიათ სხვა ქვეყნებისათვის. გო-
 ნიერება მოითხოვდა, რომ ასეთ გარემოებისათვის
 ყურადღება მიექციათ, როცა ქიათურის გზაზე გადა-
 სატან ფასის შესახებ ჰქონდათ კავკასიის რკინის გზის
 გამგეობაში მოლაპარაკება. თუმცა ათი კაპეიკი ფუთ-
 ზე შეუძლებელი და მოუხერხებელი ფასი იყო და-
 დენილი, მაგრამ პირველ წელშივე გადაზადეს თორ-
 მეტი მილიონი ფუთი და პირველვე წელში გზამ აი-
 ლო იმდენი ნაღდი მოგება, რაც მის გაკეთებაზე არ
 დახარჯულა. ასეთი მოულოდნელი შედეგი რაკი
 მოხდა პირველსავე წლებში ქიათურის რკინის გზის
 სარგებლობით, მერე მაინც უნდა მიექცია ყურადღე-
 ბა კავკასიის რკინის გზის გამგეობას ადგილობრივი
 წარმოებისათვის და გადატანის ფასი შეეცოტრებინა.
 ის კი არა, ათ კაპეიკს ერთი კაპეიკი კიდევ ზედ მე-
 ტრი დაურთეს სახელმწიფოთ და საზოგადო საჭიროე-
 ბათა სასარგებლოთ. აღრე, თუ გვიან ასეთ უღმობ-
 ბელს განკარგულვებას თავისი უბედური შედეგი უნ-
 და მოეტანა ქვაგუნდის წარმოებისთვის, ამაში ეტვი
 აღიარებს ჰქონდა. მართლაც წელს უკვე ეწია ასეთი
 უბედურება ქვაგუნდის წარმოებას. გასმა ხმა, რომ
 ინდოეთში გამოაჩინეს ქვაგუნდის მადნებო და იქა-
 ურმა ქვაგუნდამ დასცა ქიათურის ქვაგუნდის ფასე-
 ბი. იმ ფასებში, როგორც აქამდის გადაქონდათ მა-
 დანი ქიათურის გზაზე, შეუძლებელია იყო და ოკ-
 ტაჰბრის თვიდან კიდევ შეჭრდა სრულებით ქვა-
 გუნდის გადაზიდვა და ამასთანვე ყოველივე სხვა
 ადგილობრივი წარმოებაზე ჩაჯარდა.

ესეც უნდა მოვისხენიოთ, რომ რაკი ქიათურის
 რკინის გზა გაიმართა, სხვა საურმე და საცხენოსნო
 გზებს სახერხ-ს მხრიდან შორაპანაჰდის ცაჰმა ყურად-
 ლება აღარ მიაქცია და სულ დაიქცენ. ღარჩა მხო-
 ლოთ ქიათურის რკინის გზა ერთათ-ერთ საშუალო-
 ბათ, რომითაც უნდა ზიდონ ადგილობრივი სხვა-და-
 სხვა ღარჩის ნაწარმოები. და, რადანაც ვერც ერ-
 თმა ღარჩმა წარმოებისამ ევლარ გაუძლო ქიათურის
 რკინის გზაზე გადასატან ფასის სიძვირეს, ვერც აღა-
 რაფერი ევლარ გაუტანიათ ამ მხრიდან გასაყიდთ.
 ყველაზე შესანიშნავი ამ შემთხვევაში ის არის, რომ

რომელი სადგურიდანაც გინდათ აიღოთ, ახლოს იყოს
 თუ შორს, შორაპანის სადგურიდან მაინც ერთი და
 იგივე გადასატანი ფასი ხდებოდა—ფუთზე 11 კაპე-
 იკი. ის კი არა მგზავრების გადაყვანაზედაც ერთი და
 იგივე ფასია, ერთი ევრსის მანძილზე ჩამუდარა, თუ
 ოცდა თვრამეტი ევრსის მანძილზე. მე მაქვს აღე-
 ბული ყვირილის ხეობაში დიდი ტყეები და კარგი
 შეფერვალი უცხო ქვეყნის მოყვარებებს ოთხაი ათასი
 ბოჩის ხე მიეცე ჩემი ტყეებდან. მასალა ზოგი კი-
 დეც დამზადებული მაქვს ტყეში, მაგრამ ვერ დამი-
 წყია ზიდეა, იმიტომ რომ ხე-ტყის მასალა ვერ აი-
 ტანს ქიათურის რკინის გზის ფასებს და უნდა ეცუ-
 ლო მანამდის, სანამ ფინანსის სამინისტრო გულ-
 მომობიერათ არ შეხერხდეს ჩემ მწარმოებელთა გა-
 ჭირებულ მდგომარეობას და კეთილათ არ ინებებს
 უბძანოს რომ დაუტოლონ ქიათურის რკინის გზაზე
 გადასატანი ფასები ყოველნაირ სხვა წარმოების დარ-
 გზე მაინც, თუ რომელიმე მოსახერხების გამო ქვაგუნ-
 დაზე აღარ ინებებს ფასის დაკლებას.

ჩვენ და სასიხარულოთ ტარიფის კამიტეტს ფი-
 ნანსის სამინისტროსას, როგორც ვაგიგეთ, კდეც
 დაუტოლა სხვა საქონელზე გადასატანი ფასი, ქვაგუნ-
 დას გარდა შორაპანიდან ქიათურამდის. ახლა იმედი
 გვაქვს, რომ მალე ქიათურიდან შორაპანამდისაც გა-
 იფულება საქონლის და მრავალგვარი წარმოების
 გადატანა.

სხვა-და-სხვა ამბავი.

ილი ხნის ლოდინს შემდეგ ძლიეს გვე-
 ლირსა და ენახეთ გამოსული ვაზ. „იფე-
 რია“. სოული რეა თვის სიჩუმეს შემდეგ
 პარასკევს, 17 იანვარს, გაზეთმა პირვე-
 ლათ ამოღო ხმა. ხალხი რაც უნდა მცე-
 რე იყოს, უფურნალ გაზეთით ძნელი წარმოსადგინა,
 მეზარე ყოველ დღიური გაზეთი უნდა შეადგენდეს
 მის „პურს არსებისას“. ამერიკელებმა იციან, როდენ-
 საც ორი სამი სახლობა ვეგზავრება სადმე უდაბურ-
 ადგილს დასასახლებლათ, თან წაიღებს ხოლმე სტამბის
 „დაზგას“, როგორც უჩარველეს საჭირო ნივთს და ასე
 ამბობს: კაცი უფავთით ისე არ ვარგა, როგორც თვე-
 ში უწყულოთ. ჩვენ ყოველ დღიური გაზეთი გვეტან-
 და მხოლოთ „დროება“ და ახლა, ეს ათი წელიწადი-
 ღია, „იფერია“ გვაქვს. მასთან ისე შეთვისებუ-
 ლი, ისე შესისხლ-ხორცებული ვართ, რომ მისი
 უქონლობა წარმოადგენს სხეულის რომელიმე ნაწი-

ლის უქონლობას. მართალია, ჩვენ ერთმანეთს ვეცხავით, ვვილაეთ, მაგრამ ეს მოგვედის გულითადი გრძობით, სიმართლის ასადგენათ და არც გინდა გუნებაში გაერთიანოთ, რომ სხვის ან ცუდი განმჩახვით და ან სიბოროტით მოუღიოდეს ხშირათ უსამართლო, ფარხმლის ხმარება.

ჩვენდა სამწუხაროთ ამ ერთათერთ ყოველ დღიურ გაზეტის გარდა არც გვექანია და არცა გვაქვს სხვა გაზეთი. ევეგებებით სიხარულით მის განახლებას და იცოდეს, რომ მისი მწუხარება და სიხარული არის ჩვენი და ჩვენი ხალხის მწუხარება და სიხარული.

* *

14 იანვარს ბათუმში გამართულ კონცერტზე იკაურ ქართველთა სკოლის სასარგებლოთ დიდ ძალი ხალხი დასწრებია, ტევა აღარ ყოფილა. ლანჩხუთიდან კვირკველიას ქალებს უმღერიათ გურული სიმღერები, სხვათა შორის ყოფილა მიწვეული ქანი მ. ძნელაძისა; მეტათ შეგნიერა ლექსი წაუკითხავს თ. აკაკი წერეთელს, საკუთრივ ამ დღისთვის დაწერილი. ხალხი დიდი ნასიამოვნები დარჩენილა და შემოსავლიც ბლომათ ჰქონიათ.

* *

17 იანვარს საღამოს 7 საათზე გადაიკვალა თფილისში კავკასიის მთავარ-მართველის თანაშემწის გრაფის ი. ტ. ტატიშჩევის მფუღღე.

* *

ჩვენ გეაყობინებენ მიუხეზინდარ, რომ მხატვარი ვაზაშვილი, რომელსაც მინდობილი აქვს სათაველ-აზნ. ბანკის ზედამხედველ კომიტეტისაგან დამიტრი ყოფიანის ძეგლის საქმე, მოლაპარაკებია უპირველეს მოქანდაკეს (სკულპტორს) ნეცერს, მაგრამ მას უთხოვინია ძეგლის გაკეთება-დადგამაში 8-10ათასი მარკა. რადგან ბანკმა მხოლოთ 2ათასი მანეთი გადადგა ამ ძეგლისთვის, ამიტომ ვაზაშვილიმა აწლა სხვა მოქანდაკეს მიმართა, რომელსაც პოლ-ბერგეს ბიუსტი გაუკეთებია. ის შეადგენს ძეგლის გეგმას და ანგარიშს გამოუზაენის ბანკის ზედამხედველ კომიტეტს და თუ ამან მოიწონა ბიუსტის კეთებას შეუდგება.

* *

ვისაც გაუვლია 7—8 საათზე კუკის ქუჩებში, სულაც არ გაუკვირდება, რომ ჩვენი გაზეთე-

ბი ყოველ დღე მოგვითხრობენ იქ მომხდარ ბოროტ-მოქმედებებზე. ეს ქუჩები ისე ჩაბნელებულია, რომ თვალში თითს იტაკებს კაცი. მიხეილოვის და ავქლის ქუჩების ცხენით-მატარებლის ლიფლიფა (ფარანი) არის მხსნელათ ამ ადგილებისთვის, როგორც ზღვის კანდელი. ნურც პოლიციის მოხელეს მოძებნით, სულ ერთია, ვერ იპოვით. ერთმა მასწავლებელმა ქალმა შემომჩიილა, ამ ქუჩებში სიარულმა ვაკეითლებისთვის სამჯერ კინალამ მიმსხერვალა, მაგრამ ახლა ვამოვიგონე ერთი საშუალება. დადიარ ანთებული ლიფლიფით ხელში. ჯერ-ჯერობით ამ საშუალებამ ისე ვასქრა, რომ ვერაიენ ბედაეს ჩემ თავს დასმასია.

* *

ამ იანვრის გასულს სრულდება ორმოცი წელიწადი სალიტერატურო მოღვაწეობისა არა თუ მთელ საქართველოში, ევროპაშიაც ცნობილი პოეტისა და ბელეტრისტის, თ. ილია გრიგოლის ძე ჰაეკეაძისა. იმედია ჩვენი საზოგადოება ღირსეულათ დაუხედება ამ დღესასწაულს.

* *

კავკასიის სამოწავლო მზრუნველის წარდგენით მთავარ-მართველის თანამდებობის აღმასრულებელს დაუნიშნავს სტალინდები შემდეგ პირთათვის: მოსკოვის უნივერსიტეტში ლეონ მაყაშვილის, ნიკ. ელიაშვილს და კოს. ელიაზიშვილისათვის.

* *

14 იანვარს სიონის ტაძარში დიდ-ძაღმა ხალხმა მოიყარა თავი წირვის მოსასმენათ. ყველა აღტაცებთ იდგა ტაძარში, ყველას სახე უბრწყინდებოდა და რალც გამოურკვეველ სიამოვნებას ჰგრძობოდა, რადგან წირვა და გლოზა თავიდან ბოლომდე ქართულთ იყო. მწირველი ბძანებოდა მისი ყოვლად უსამღველიოლასობა ეპისკოპოსი აღექანდრე, სახარება წაიკითხა შესანიშნავათ, ძლიერ მკაფიოთ და სასოგებით მიხ. ო—ძემ, ვალოზდენ სამი მგალოზებლთა გუნდი: ქალებისა, მამა კარბელაშვილისა და სათავად-აზნაურო სკოლის მოსწავლეთა.

წირვის გათავებას შემდეგ მისმა ყოვლად უსამღველიოლასობამ წარმოქევა დღესასწაულის შესაფერი სიტყვა და აუხსნა ხალხს ღიდ-მინშენლოვანი მოღვაწეობა წმ. ნინოსი.

ტაძარში ხალხის სიმრავლის გამო ვერ იყო წესირება დაკული. წაქციეს შანდლები, გატხნეს გარდამოხსნის უშუაზანდი და ეპისკოპოსი იძულე-

ბული შეიქმნა საკურობებელში შებრუნებულყოფა ჯერით ხელში. წეს-რიგის დასრულებმა ძალის მიძარტეს და ბევრი უსიამოვნო ამბებიც მოხდა... მრავალ ქალებს და ყმაწვილებს გულოც შეეწუხდათ, რომლებიც ძლიერ მოაზრუნეს... არც ჯიბიერებს დაუტოვებიათ უყურადღებოთ არეული ხალხი. წირვა გათვდა ორის ნახევარზე!

* *

ჩვენ მივიღეთ შემდეგი ასლი წიგნები: 1) პასტრონი პოემა ევა-ფ შეიელასი, გამოცემა ი. იმელიასისა და ს. ველიძისა. ეს პოემა საუკეთესოთაგანია ევას ნაწარმოებთა შორის, გამოცემაც სუფთაა, მხოლოდ სურათები მოგვეკონებს ყარამანიანის სურათებს. ფასი წიგნისა 20 კ. შერცავს 72 გვერდს.

2) წამება მიქელ გობრონის და ას ოცდაცამეტ მოყვასთა მისთა მეციხოვნათა მესხთა. თქმული ლექსათ მესხის იე. გვარამაძის მიერ. გამოცემა ზ. ჭიქინაძისა გვერდი 72. ფასი 10 კ.

გ. ნ. ორ—ას.

სიელ-წოდების დღეს გილოცე
 შეიარფასო ნინო!
 ვისურვებ: იგერი გაბითენდეს
 ეს დღე საღვინო,
 რომ ყოფილიყო აგრე ტურფა,
 აგრე ნარნარი
 და შენთა მოძქეთ მოკვადსინდეს
 ის ტკბილი პნარი,
 რომელიცა გაჭეს ზენა არსით
 გადმოცემული,
 რათა შეამკო საქართველო
 შენი მამული.
 როგორც ქართველსა ტურფა მსარეს
 დახადებულსა,
 მაშევე აღსრდილს ქრისტეს რეულით
 მისონ ცხებულსა,
 ადვსილსა გრძნობით, თვის სამშობლოს
 შემამობეულსა,
 შეც მმართველს იმას ვადიკებდენ
 ვითა მშობულსა;

მის შეიღესსა შორის რეირი მათი
 გავსიარო,
 ღსინში კიმიერო, ჭინში ტანჯვის
 ცრემლი დაეღვარო.
 მრწამს წმიდა ნინა, მისი მარჯვენა,
 ძლიერი — ნახა
 და ჯვარის სახეთ გაზრდაქმნილი
 უმანკო ვახი,
 რომელითც მოამკვდავ საქართველოს
 უბრუნებდა სულს
 და უწაღდა უკვდავ დროშას
 ქრისტეს ჯვრით შემკულს.
 მრწამს მისი სწავლა უმეცართაგან
 შევიგნებული,
 მისი სასული იყრთათვის
 გაბრწყინებული!..
 შენც გიგნოსებრნას სამშობლოსთვის
 წინ გაიღვის შრომა;
 გამოგიცდია მის ერთგულ შეიღს
 შიში, შეერთება;
 ბედის გეობა, ოსურა, ცრემლით ღვრა,
 ბევრჯერ სამღერა
 და ამ ყოფაშიც არ შემწედა
 მაც ჩანვის ჟღერა.
 ძალ ღონისამებრ მოსდილი გაჭეს
 იმასთან კალი,
 ცხოვრების გზაზე ადგიბეჭდავს
 უკვდავი კვლი.
 მაშ დემრთმა ბევრი გაბითენოს
 ეს დღე ღსინისა,
 დღეს დანემულის სურვილების
 კვლავ აღდგენისა,
 უმანკო ვახსაც გამოიღოს
 ტკბილი ნაყოფი,
 რომ უმართლობას აქ არ ქქონდეს
 შეუღროსა საქოფი!..

რუს-იმერელი.

ნიკოლოზ ბარათაშვილი და მისი დრო.

„დაქროლა ქარვან სასტუმარი,
თან წარმოიტაცა ფეხილი...“

ნ. ბარათაშვილი.

(წარსული მკობრე *)

ნიკოლოზ ბარათაშვილის უყვარს ბუნება, მაგრამ ისე კი არა, როგორც, მაგალითათ ვთქათ, დიდილევტანტს, რომელიც ნაყრდნა ხილმე მხოლოთ ბუნების გარეგანი სახე-სურათთა სიმშვენიერით. ნ. ბარათაშვილი ხშირათ თვით უტყუი ბუნების ცხოვრების ცხოვრებს. ბუნება იმას დრო-გამოშვებით აცხებს სიცოცხლის მომღვრელს მალაშის, და იმის დაჭრილ გულს ასხურებს ნიუთა გამაცხოველებელ ცვაზებს. ამიტომ ბუნება უყვარს იმას, ჰსურს განმარტოვებით, საკუთრათ მას ესაუბროს და იმის დიდებულ სურათებს შეეხორცოს და შეეწეზოს. მაგრამ, წარმოადინეთ, ბუნებაც მაღე, ცოტა ხნის განმავლობას შემდეგ ჰტერის პოეტს სვედებსა და შავს ფიქრებს, ვგონებთ, იმიტომ რომ თვითონ ბუნებას, ამ უტყუესა და უგრძობელს არ ესმის, არ გავგება აუტანელი ტანჯვა და მწუხარება ქვეყნის უტყუესი შეილისა. და განა ღირს რადმე შენთვის საყვარელი, თუ შენი გულისტკივილი მას აღარ ესმის?! პოეტი მიანც ვერ იტყვს გულის ფიქარზე საშინლათ ავარდნილ ცეცხლის ადს, დანაწილანებულ მიდს, ეშურება მის ხილვას და ხშირათ მოთქემას და გლოზას ბუნების წიაღში განმარტოვებული, წარბ-შეკრული და ნაღელიანი.

მეტათ ღრმა აზრია გამოხატული ლექსში „ფიქრი მტკერის პირზე“. ქართველთა განვლილი ცხოვრების მრავალი ყვე-დღეთა მოწამე მდ. მტკერი იზიხება პოეტის უჭრადღებსა და წუთთაოფლის არარაობაზე და ამოაგებაზე დაწყობიანებს ფიქრს.

ვინ არის იგი, ვისთვისა გული ერთსულ ადევსოს, და რაც მიედოს ერთსულ ნაცვრათ, ისი კვძარს? თვითონ მეფინებ უძღველებიც, რომელთ უძადლესი აზრის-და არის და წინაშე აზრის აღუდგეს, რომელთ სქელთ ეხუწათ უძადლესი სოფლის დიდება, ქშფოთავნ და დრტკინვენ და იტყვან. „როდის იქნება ის სამეფოვან ჩვენი იუოს“, და აღიარებან იმაჲ მიწისთვის, რაც დღეს თუ სკად თვათუე არან!..

შემდეგ ამ ლექსში პოეტი თან-და-თან, უფრო და უფრო მწარე სცებტაკურს კითხვებს აღძრავს,

*) ის. „აკვლი“, № 3.

მაგრამ სულით მიანც არ ეცემა და პირ-ნათლათ, სინიღისიერათ ჰბატავს ადამიანის დანიშნულებას ამ წუთისოფლათ:

„მაგრამ რადგანც კაცნი გეძიან — შეიღნი სოფელის, უნდა კიდევ მიგდოთ მას, გეკმას მშობლის. არც კაცი ვარც, თუ ცოცხალი მკვდარს ემსჯავოს, იუოს სოფელში და სოფელს კი არა რა არცოს!“

ასეთს საჭირ-ბოროტო და მოუხვენარ ფიქრებზე არის ვადაცქდარი ახალგაზდა პოეტი; იგი გულ-მოკლულია „კაცთ საივითა და ბედის-ბრუნვით“, რომლის მიმე რისხვასა და განსაცდელს მტერთა უტყუი და დიდებულნი და ძლიერნი ამა სოფლისა (ანაპოლონი). იგი „შტკერის სასტიკსა და „ღრუს უქაშურს“, რომელმაც სულით და ხორცილთ შეწხუთა ერთი, რომ აზრისა და გრძობების დასატყევებლათ დაწმული კარი უფრო მაგრათ შებოჭოს. მაგრამ გულ-მხურვალე პოეტი მიანც ხელ-ვაშვერილია „მარად უქრობელ, წმინდა ლამაზისაყენ“, „ანგელოსთავან მომართულს ქნარზე“ (გვპოვე ტაძარი, შესაფურო, უღაბნათ მღვარი) — ციურის ხმითა ტუბილათ ამღერებს ადამიანის მალელ განმანათლებელ აზრს, იმის ღრმასა და პატროსანს გრძობებს, იმის წმინდა და ჯერ კიდევ დაუხშობელ სურვილს განკარგებისას და კეთილისას. ასეთი პატიოსანი სურვილი უნერავს გულში პოეტს იმედსა და სასოებას და ათქმევენებს, რომ

„არც კაცი ვარც, თუ ცოცხალი მკვდარს ემსჯავოს, იუოს სოფელში და სოფელს კი არა რა არცოს!“

როგორც ხედავთ, პოეტი წინა-პირველათ გრძობას ძალს-და იმედსა და სასოების ბრწყინვალე ნათელით არის აღესილი... მაგრამ იგი მალე ცნობს განსაცდელისა და ფათურაკით საესე ცხოვრების გზას და თავის მომავალს ეტყის თვალით გაჭურებს. პოეტი, როგორც მორწმუნე და კაცთ-მოყვარე ქრისტიანი, გულზე ხელ-დაკრეფილად ღდის ღმერთს წინაშე და მხურვალეთ შეთხოვს, რომ უწინამძღვროს მას და არ სცოდოს იმის მტუნებას:

„ტოვრების წყარო, მასე წმინდათა წყალთავან შენთა, დაშინთქე მთშია საღამაზანი გუდის სენთა! არა დაქტროლან ნაყსა მესას ჰანთა ენებისა, ანამელ მოვე მს სადგური მუხდრეპისა!..“

(„ქშია ღოგვა“).

ერთასა და იმევე აზრისა და გრძობის ბოლომდე გატანა, თითქმის ვადამეტებული, ვადაქარბებული ტრიალი ამ შეწუხებული გულის გარეშე მოიხსამტყიკებს, რომ პოეტი მთლათ გამსჭვალულია აღებული სურათისა და ფიქრის გამოსახატე გრძობით.

იგი, სხვა იმ დროის პოეტებსავე, შორს არ გაუჭრის თავის ლირიკის საგანს, არ ეფანტება გრძნობა უაღაგო და უმნიშვნელო სურათებზე. პირ-იქით, ჩვენი პოეტი ღრმად შეუფასებია ერთ აზრსა და გრძნობას, მხოლოდ ამ უმთავრეს წყაროსთან აქვს საქმე და იმის გამოსახატავთ თავის გულის სიღრმიდან გასაოცარი ნიჭით ამოაქვს მარგალიტი და მიმზიდველი ხმები.

ნიკოლოზ ბარათაშვილის პოეზია სუბიექტურია, წმინდა ინდივიდუალური ხასიათისა და თვისებებისა არის, რომელიც თხოულობს უფრო მეტ დამოუკიდებელსა და თავისებური ნიჭთა ძალების თავის წინასა, ვიდრე სხვა გვაჩი პოეზია. ვარსაზღვრული შეფერვება, ძალა და სიტურეუ ნ. ბარათაშვილის ლირიკისა იმაშიც მდგომარეობს, რომ მან პირველმა ვრცელი და უდღესი ასპარეზი მაინიჭა და დაუმკიდრა თავის გრძნობათა ინდივიდუალურს თავისუფლებას, თავისი საკუთარი პირადი სურვილებისა, იდეალებისა და შთაბეჭდილებათა გამოთქმას ქართულ ლიტერატურაში. ბარათაშვილის დროშა—დროშა ყოველის რეფრამატორისა, რომელსაც პირადი აზრისა, სინიდიისა და თავისუფლების ავტორიტეტი მალა დაუყენებია ბრძოთა და რუტინის ავტორიტეტზე. ყოველი ადამიანი მუდამ თავის ნიჭით სარგებლობს. დეე, მან თავის ნიჭს შესაფერათ ისარგებლოს ყოველისფრით და ყოველგან ცხაერებაში, სხვის უფებლათ, რომ გამხნედეს და თავისუფლათ იბრძოლოს წარმატებისა, აღტაცებისა და აღმატებისათვის... და, რასაკვირველია, თითოეული ნიჭიერი პოეტიც მართალი იქნება; რადგან, როგორც ერთი განთქმული კრიტიკოსი ამბობს: „ხელოვნება—ისეთი ვრცელი მიწოდორია შესასწავლებლათ, რომ თავის-დღეში ერთი კაცი ვერ შეძლებს მთელ იმის სიმაართე — სისრულის გამოჩვევას და გამოხატვას“. მართლაც, ყოველგან, ბარათაშვილის ყოველ ლექსში ისმის შუთავა სულისა, რომელსაც ყველაფერზე უფრო ძვირათ უღირს თავისი პირადი აზრი და გრძნობა და უგანაჩენით, უმნიშვნელოთ არ აღწერს ხოლმე ბრძოლის ეელს, ჰაერში აპრიალეზულ მახვილის ტრიალსა, შშის ამოსვლასა და სხე... ბუნების სილამაზე და იმისი გარეგანი სახის სიმშვენიერე, როგორც ვთქვით, ჩვენი პოეტსაც ინიდაღეს („შემოღამება მთაწმინდაზე“, „ფიკრი მტკრის პირზე“, „ჩინარი“, „ბედი ქართლისა“ და სხე.) მაგრამ ისე კი არა, როგორც სხვა იმდროის ქართველ პოეტებს... ბარათაშვილი ყოველთვის დიდი სიმაართელათა და სისწორით გვიხატავს ბუნებას. მაგრამ ბუნების ასეთი სინამდვილის დახატვით, იგი ტიტველსა და მშრალს გარეგნობას კი არ უტრიალებს. პოე-

ტის ძლიერი, მღელვარე და დიდათ გრძნობიერი ნიჭი გაცილებით უფრო ღრმით, ვრცლათ და შორს განსჯერებს საგანს; ვიდრე თვალთ და ნიჭი ჩვეულებრივი მომადკედლისა და ამორამაც, ბარათაშვილის წმინდა რეალში მიადწევს ხოლმე უდიდესი იდეალისტიკის ხარისხს. ჩვენი პოეტი ნამდვილი იდეალისტიკა, თუ მიეცემთ, რასაკვირველია, ამ სიტყვას უმაღლეს მნიშვნელობას, რადგან იმდენათ განავითარა, დაიმორჩილა და გამოიყენა თვისი ლირიზმის გამოსახატავთ ქართული სიტყვიერების ფორმა, რომ მისი შემწეობით ადვილათ, პირ-დაპირ მიწვედა სულის საენისას და ნათლათ წარმოგიდგინა მირი შინაარსი და საიდუმლოებაც. მისთვის ყოველთვის გარეგანი მხარე, ზედა-პირი საენისა მხოლოთ კლიტე და გამოცანა შინაგანი, სულიერი არსებისა. სახე, მთელი გარეგანი სურათი რადი იცვლება და სხვაფერდება პოეტის სურვილებისამებრ და გეგოზე, არა, იგი მხოლოთ შიგნიდან გაშუქდა და გამბრწყინდა იმ სინათლის მეოხებით, რომელიც ამ წამს მოველინა და ჩაივლო ხელში მხატვარსა, და იმდენათვე ნათლათ ციხიბა საგანი, რამდენათაც გაშუქდა სურათი. თითოეული სურათი, ან პორტრეტი დახატული ბარათაშვილის მიერ, ამბოცამაც არის მეტისმეტათ თავისებური, წმინდა ინდივიდუალური სახისა და მასთან საზოგადო, საკაცობრივო ხასიათისაც. პოეტი, ყოველ თავის სამხატვრო საგანს, ნამეტურ სულიერ არსებას, უყურებს მხოლოთ საყოველთაო, საზოგადო სარგებლობის და გავმწეინერების თვლით და ამგვართა ვაზომავს ხოლმე იგი მის როლს და არსებას ამ „წუთი-სოფლათ“. ჩვენი პოეტის ლექსთა უპირატესობა იმითი უნდა აღვიართ, რომ იმის შეფერვ რექსებში ყოველგან ხელოვნურათ არის დახატული სურათი და ხელოვნურათევა, საოცარი ლექსთა მოკაზმულობით თვიდან ბოლომდის გვტარებული აზრი, იდეა. პოეტის ნიჭის ამ გვარბა ძალათ, უხვათ მომადღებულმა წინასწარ გრძნობამ, რომლის საშუალებითაც სწორათ და ნამდვილათ ჩამოასამდა ხოლმე იგი მოვლინების ანუ საენის პუნქსტებს, შესაფერის სასეს—მოაკვეთა და პატევი აპარა იმ გვარ პოეტურ ნაწარმოებთ, რომელნიც მხოლოთ საკანთა გარეგან მხარეს, ზედა-პირს ემბოდენ და მოვლინების შინაგანს, საიდუმლოთ და ფარულ დედა-აზრს ევრისადენ ვერ უახლოვებოდენ. ბარათაშვილის ლირიკის რიტიგინალობაც აქ არის...

ნ. ბარათაშვილი მიუახლოვდა ნამდვილს რეფლურ სასეს პუნქსისს და წრეს-ვაღუსტველათ, მართლათ გამოაკიხატა ბუნება გარემოკულ ქვეყნისა და კაცისა. ჩვენი ვიქიით, სწორეთ ეს არის ბარათაშვი-

ლის ერთი უღიდეს ღვაწლთაგანი, რომელიც ქართულ ლიტერატურას დაადგ მან...

გარდა ამისა, ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ვადა მეტებით, იმედა ზენოზიძის, კაკის უმთავრესი არსების მოხელენათა და მორჩობას, მასში უნდა განიხილოს ნამდვილი სახე ადამიანის ნაშაქმდარისა და ცხოვრებისა... პოეტიაზე ასეთი ნაყოფიერი და მაღალი აზრის შეხედულობა ჩვენ პოეტს გამუდმებით გულს უტკვრებდა და „ცხოვრების ქართო“ ლელვას აღზნებული გრძობებით შეკუთრებს, გავატიკებით თვალს ადევნებს, რომ განსაცდელითაგან დაიხსნას ადამიანის არსების განუყოფელი და სისრულე..

ნ. ბარათაშვილის ამ გეგარი შეხედულობა, რასაკერძოდაც, აზრს მისცემდა ჩვენ ლიტერატურას და, მართლაც, იმისმა მადლიანმა მოღვაწეობამ ქემ მართლათ დიდი საკრძნობელი, რეალური სარკებლობა მოუტანა ჩვენ საზოგადოებას. სწორეთ აქედან იწყება ქართული ლიტერატურის ასაღი ხანა, როდესაც შემდეგში, ამ საუკუნის მეორე ნახევარში, გამოჩნდნენ საქართველოს უპირატესი შეილები, განსაკუთრებით, აკაკი წერეთელი, რომელთაუ ბარათაშვილის მიერ დაწყებული საქმე ცნობიერათ და სასახლოთ გაიტანეს... ამათი წყალობით გონიერული მიმართულება მიეცა ჩვენ ლიტერატურას, რომლის ზრდა და წარმატება დღეს ყოველ ეჭვს გარეშეა..

ნიკოლოზ ბარათაშვილს უყვარს ყოველი წმინდა და მთვდი არსება, მის ბედს დამღერის და წუხს, რომ „ცრუ და მუხთალი სოფელი“ იმასაც მოუწამლავს სიცოცხლეს და წაართმევს თავისუფლებას. მეგობართადმი სიყვარული (ლექ., „ჩემთ მეგობართ“), კეთილ-შობილ ქალთადმი სიყვარული (ლექსნი: „სატრაფო, მასხოს თვალნი შენი“ და „მადლი შენი გამჩენს ლამაზო, ქალო შე-თვალეზიანა“), ყრმათა და „სულითი ობოლთადმი“ ღრმა სიყვარული (ლექსნი „ჩივილი“ და „სული ობოლი“) — აი, გრძობაანი, რომელნიც მარად და განუშორებელიე ჰყოლობენ პოეტის ახალგაზდა, მაგრამ უღმერთოთ დაჭრილს გულს. პოეტი იკონებს ყრმათა და ობოლთა სულით მწარე ხედვრს და ოხებით, ნაღელიანი ხმებით მოთქვამს; იგი იკონებს თავისი მეგობრების, მთელი თაობის ხედვრს, უუიქრდება იმათ მდგომარეობას და იმათ სულის თქმასა და მწუხარებას, ეოლის ქნარივით, გულსაკლავ ბანს აძლევს. ნ. ბარათაშვილს ყველაზე უფრო ღრმათ ესმის და გეგება შეგნებულ არსებათა და მეგობართა აუტანელი ტანჯვა იმ უბრალო მიზეზისა გამო, რომ თეთ პოეტი დატანჯული ცხოვრებით ცხოვრებს, იმის წმინდა და შეუბღალველ არსებას სხებზე უფრო ძლიერათ უგრძობნა თვისი და

სხვისი მდგომარეობა და მან იცის კიდევ ფასი განსაცდელიანი ცხოვრებისა. იგი თანაუგრძობს მოყვარის მიდგომარეობას, იმიტომ რომ მხოლოთ ამისთანა ადამიანს შეუძლია აწონოს და დაფასოს ადამიანის სისარულიცა და მწუხარებაც...

ღრმა გულწრფელობა და პატიოსნება — აი, რას წაღმოდგენს ნიკოლოზ ბარათაშვილის ბუნება, აზრი და გრძობა. ჩვენ ბარათაშვილზე უფრო კეთილ-შობილი და პატიოსანი პოეტი არა გეყოლია იმ დროში. იგი განზოგადებული გულ-წრფელობა და პატიოსნება. მთელს იმ-ს ლექსთა თაიგულში, კერძო წერილებში და პოეტის ბიოგრაფიაში ვერ წაატყდებით ერთ ცრუ და ყალბს, განზრახ შეთხზულ ლექსს, ხმასა და საქციელს. ყოველივე ღრმა და დაუფარველი სიმართლას გამომატეულია, წმინდა მიმზღველი ცხოვრების მაჩვენებელია. ამიტომაც, ნ. ბარათაშვილის ლექსებს დიდი მნიშვნელობა აქვს, რადგან იგინი ბევრ ნიჭიერს ქართველ ახალგაზდებსა და ყმაწვილებში ზრდან სიყვარულისა და სიბრალულის გრძობებს, უენერავენ ფიქრსა და წარმოდგენას პატიოსან საქციელსა და ყრუბატყევაზე, ასწავლიან წმინდა, სვეტიკი პოეზიის ღირსებასა და მნიშვნელობას...

სომეფელი.

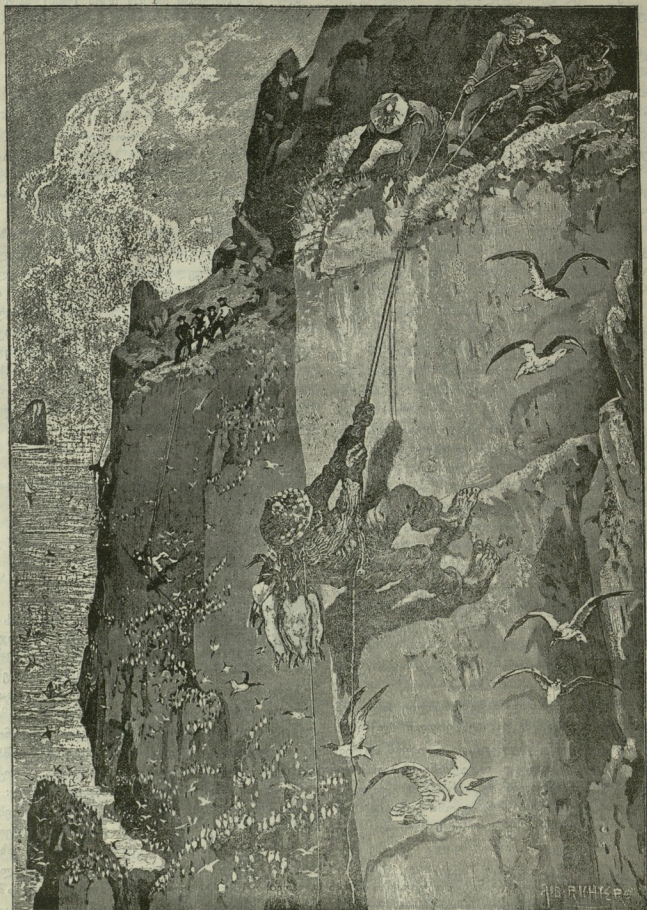
(დასასრული მეორე წერილისა)

შ შ ი ც ბ ე რ ე ნ ი .

უმცა ბუნებამ დაზარა შპიცბერგენი ჰვისს და მცენარეობის მართ, მაკიერათ უხვათ დაჯილოდოვა ის გასამტერებელი გარეგანი სილამაზით. რომელი მგზავრიც კი მადგამია მის ნაპირებს, მოჯადოებული დარჩენილა ამ ჩრდილოეთის დიდი სურათის ხილვით; როგორც კი მიაშუქებს ამ მოლუმულ კლდეებს დღისი მზის პირველი სხივიანისა და ბურუსი, რომელიც ზეწარსაგეთ ახევეია შპიცბერგენს, ნელ-ნელა იფანტება და იქიდან, თითქო ზეირთებინა, ამოკურდება მომხიბლავი სურათი: 2, 3 ათასი ფუტის სიმაღლეზე ადის კლდის კედლები, რომლებსაც ზოგან ზღვა შეუტრიათ და ზოგან ზღვისთვის მიუტიათ ნება თავის გვერდების შეტრის. მზის სხივებში თვალ მოსაქრელათ ბრწყყვილა თოვლის შედარებით წაწვეტებული კლდის წვერები სულ ჩამაეცელებათ ეჩვენება ადამიანს. ნელ-ნელა ეს სურათი იცვლება და გაკვირებულ მათურების თვალ წინ სულ სხვა და სხვა ნაირ შთაბეჭდილებას ახდენს, იტა-

ა. რ. რიხტერა

შეიქმნა მანუილ ბრეზნაის მიერ. შვიცბერგენი.

ცებს და ატყუებს თვალს. ხან გგონია, რომ დიად
ეკლესიებს ხედავ, ხან—გამაგრებულ ციხეებს და
კოშკებს, ხან რაღაც საკვირველ ჩრდილოეთის პი-
რაშიდებს...

ამ უცნაური შეხედულობისათვის ამ კლდეებს
უცნაური სახელებიც ჰქვია: „ეშმაკის თითი“, „ძღარ-
ბი კლდე“ და სხვა.

შპ-სტერკენზე ასახელებლათ მოგზაურები ერთ-
მანეთს მიგბმებიან ხოლმე თოკით, დასაბიჯებლათ
დიდ წვეტიან ჯოხებს დაიკავებენ და ამ სახით ნელ-
ნელა ადიან. როცა თოვლის საღებარს გადაივლიან,
გაქირებება მაშინ იწყება; ერთ მცენარეს ვერ შეხე-
დებიან, რომ ხელი მოაკლდნენ; თოვლზე ფეხი უს-
ხლტებათ, აქა—იქ თუ ქვას მივრდობიან, ქვაც ფე-
ხიდან ეცლებათ და დიდი ხმაურობით ვარდებიან რო-
მელინე უფსკრულში...

ბევრი ადამიანის სიცოცხლე უმსხვერპლია ამ მე-
ტის-მეტათ ძნელ მოგზაურობას, მაგრამ მაინც არ
ეშებიან, მაინც ბევრს იტაცებს იქ ასვლის სურვი-
ლი და მაინც ბევრი ისრულებს ამ სურვილს...

მ—პო.

14 იანვარი.

გართათ სულში, ჰართუვლათ კრში,
ვინც მოგვეკლინა განგებით ღვთისა,
რომელმანც კრა, ჟგარისა მტკრან,
ქრისტეს მაჟმსრო და შუეთვისა.

რომელმანც ძმათ, სამეფოთ სამათ:

ამერ-იმერსა, კახეთსა ერთათ
ტეშმარტრის, გზა უდგა შუების,
აღარ იწამა კერძუბა ღმერთათ. —

რომელიც სრულათ, თავ განწირულათ,
მიმოივლიდა მწუწრულ-მშაჟრს,
მრავალის შრომით, ვერ შესაზომით,
რუულით განსივლიდა, ჰართუვლათ კრს. —

მას შუეთისოჲ ქუბულს, მის სასულ-ღებულს,
ის იყოს მფარველ მრავალ ჟსიურს,
გოცხლობდეთ მტკბარათ ზათს წელს მარად
ნუ განივლინით სოფლით ამიერ...

ილიკო.

ხ ა ნ - დ ა - ხ ა ნ .

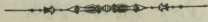
(ფოთში და ოზურგეთში გამართული სტრეკოვა სადა-
მოების გამო).

I.

ახალ წელს ბევრი რომ წინასწარმეტყველებანი
წარმოუთქვამს „ცნობის ფურცლის“ რედაქცია
ში! ბევრი ალექსანდრე დაუღლია ტ იმედლებიც მიუ-
ცია ყველასთვის!.. ღმერთმა ყველას აუსრულოს! მე კი
ჩემდა თვით დიდ მაღლობას ვერ ვეტყვი ახალ წელს
თქვენიც მიხედვით, მის ნახვას მე ცხადთ ვერ ვე-
ღირსებოდი. ჯერ თბილისშიაც რომ ვყოფილიყავი,
იქაც კი ვერ ვინახულებდი მას, თვარა პრავ ნცაში
ხომ სულაც არ მოზრბანებულა ახალი წელი!.. მე-კი
არა და, ვგონებ, არც ერთ ჩვენს პირველ ხარისხო-
ვან ინტელიგენტთაგანსაც არ ღირსებია მისი „შხედ-
რა და მასთან მოლაპარაკება! ახალ წელს შეხედ-
ბოდა მხოლოდ ის, ვინც შუა ღამიდან მოკლებული
განთიადამდს უღარაჯებდა მას „ცნობის ფურცლის“
რედაქციის კარებთან: ამ შრომას, უთუოდ, ბევრი
იკისრებდა, მარა ვინ იცოდა, ვის ვგონა, რომ „ცნო-
ბის ფურცლის“ რედაქციას ასე გააბეღნიერებდა ახა-
ლი წელი?! მოგცხვენებათ, თორმეტ სათზე შეზრბან-
და ახალი წელი ხსენებულ რედაქციაში (ნახეთ „ცნო-
ბის ფურცლის“ ამ წლის პირველი №) და მხოლოდ
ალოონის დროს გამოზრბანდა. გამოზრბანდა, მარა რა-
ღა გამოზრბანებია!.. შემოსვლიდან, შერ ხარ ჩემი ბა-
ტონი, ყველა თანამშრომლები რედაქტორისვე მე-
თაურობით და იმდენ ალლაეერს მსსელიყვენ თა-
ვის ძვირუას და იშვით სტუმართან, რომ კარგა შეე-
ზარბოშვებიათ თურმე. არვიან იცის, შესვლის დროს
წარმოთქვა ახალმა წელმა წინასწარმეტყველებანი,
თუ გამოსვლს დროს! ეს-კი საცოღინარია.

მე იმას მოგახსენებდით, რღათ არ ეგმალიღე-
რები ახალ წელს მეთქი. სულს ქვეშ რომ თქვას ვა-
მა, არც რამ დიდი სასაყვედურო მაქვს მასთან. მე
მითაც ბედნიერათ ვრაცხ თავს, რომ სხვაგანში მაინც
გავხედი მისი ნახვის ღირსი. დარწმუნებული ვარ, უმე-
ტესობა არც ამ ბედნიერებას ღირსებია!... კაი მოგ-
ცეს ღმერთმა, კაი ვაჯაკცი ყოფილა ახალი წელი! —
მისი თვალ-ტანადლობის და სიშვენიერის ღირსეულათ,
აწერა ვის შეუძლია? დედმუხლი რუთსთველიც ვერ
იკისრებდა ამას, თვარა მე ვინ ვარ! სულს ვერ წა-
ვიწყმედ და ვერ დავმალავ, რომ „ცნობის ფურცელ-
ში“ აწერილი ახალი წლის თვალ-ტანადობა ძალიან
უახლოვებოდა სინამდვილეს; იმდენათ უახლოვედ-
ბოდა, რომ მეცხრამეტე საუკუნის ვერც ერთი მწე-
რალთაგანი უფრო დაახლოვებთ ვერ აგვიწერდა!..

ისე ჩემს სიზმარს დაეუბრუნდეთ, მკითხველო, თუარა, ცოტა არ იყოს, კიდევ აშორდით საუბრის სავანს. ნუ დამძრახებთ! მოგესწენებთ, ზოგჯერ ისე სიტყვა მოიტანს ასეთს ვადახვევად მიხედვას ახალი წელი მისიხანე პრისიანის გამომეტყველებით გამოცხადდა!... სრულებით არაუფროს ამბობდა!... მე-კი ძალიან მინდოდა გამოვლანაპრაკობოდი, მარა შიშით ვერ ვებდავდი დაწყებას. ახალი წელმა შემამჩნია ეს და მოჭრით მკითხა: — რის თქმა გინდა შენ? — რა იმედები მომიტანე, ბატონო ახალ წელს? — მეტი, — ვკითხე მეც გაუბედავით.

„რა იმედი! რის ნუგეში! მგინება: ხა, ხა, ხა, ხა!...“

სიცილი-ხარხარით წასხარებდა. — შენ, სხვა რა გინდა, ხან-და-ხან ვახეთში წერე. — დაუშობა და გაჭრა!... ავლმა ძეგრა, სულმა შეფოთვა დაიწყე! და გამომეღვიდა...

მე, რასაკერეელო, მეტ წყალობას ველოდი ახალი წლისსავან. კიდევ კარგი, რომ სულ უწყალობო-უიმედოთაც არ დამტოვა. ვახეთში წერა ჩვენში მტრების მეთს რას შეძენს კაცს, მარა რა ვაწყობა!

„რად ვის რა შედენ მისტეს, დასვერდეს და მას უნანბაქს!...“
 უთქვამს რუსთველი. მე თომც ეს ახრა ყოველ შემთხვევისათვის არ მიმანია უტყველ ქეშმარიტებით, მარა ამ შემთხვევაში-კი ჩემზე ზედ გამოჭრილია, ხან-და-ხან წერა სულ გაიშუბება ხომ ვიბს!.. ახალი წლის ბრძანებას რომ არ გადავტყვე და მულამ თვალწინ მქონდეს, — საკირთ მიმანია ჩემს წერილებს „ხან-და-ხან“ მცეც სათაურათ. ამ ნა-რათ მდგომარე წლის განმავლობაში კანონათ მექნება მიღებული მხოლოდ ხან-და-ხან წერა. ეს ვარეოვება, ვფიქრობ, არც მკითხველს დაალონებს დიდათ.

მკითხველი უკვე მიხედობოდა, რომ მე დიდ რამეებს არ ვეპრატინებო, მაღლა-მაღლა ფრენას არ ვფიქრობ. მე ახრათ მაქვს ვაფუზიარო მკითხველს მხოლოდ ჩემი შთაბეჭდილებანი ამა თუ იმ საქმის, ამა თუ იმ საგნის შესახებ. ამ შემთხვევაში

„უნან მის ბუკვის, რად სქესას სისისავან გუგონია; ან თვალს უნახავს და ჭკუის გაუზოა! აუწინაია!“

თავიდანვე ვგრძნობ, რომ ჩემი ნათქვამი

„ზოგს ეტყვიდეს, ზოგს არა, მკრამ რა ჩემი პრადია? ბუფაუღია ვარდს და ეგაღზე თანსწარათ მომედერადა!“

ბულობული!.. ბულობულსავით ჩაქენს-ჩახმატებო-ლება ხის შეუძლია, მარა, ისე ტყუილია, გულს ვიკე-

თებ! ყოველივე ზემო ნათქვამს მკითხველი, იმედია, საყვებით გაიგებდა, რადგან, ლეთის წინაშე, ღრმა ახრი არა გამომიტყვამს რა. მაშ, ახლა ვადავიდეთ სხვა ამბებზე. ვგრძნობ, მკითხველი მიწერება!.. ნეტა რისთვის?! სუბუტ რამეც, თქვენც დამეთანხმებთ, ყველა ვიგებს. ხოლო ღრმას და თავსამტრევეს-კი მხოლოდ ზოგ-ერთები. მე მინდა ჩემი წერილი ყველასთვის გასაგები იყოს. მერე ეს რა საწყენია?!

ამ დღებში ორ საცეკვო საღამოს დავესწარი; ერთი იყო გამართული ფოთში — საზოგადო დარბაზში ანუ, როგორც ახლა ამბობენ, კლუბში; მეორე-კი ოზურგეთში — ადგილობრივ საქალებო სასწავლებლის შენაშაში. საცეკვო საღამოებზე მე! ოპ, ოპ, რა სასაცილო ამბავია!.. ცეკვა კინტრიზობაზე, ქალაღის და ბილიარდზე თამაშობაზე დასაბამიფე მწყურალათ ვახლოვართ. მაშ, რაღა მინდოდა, რისთვის წავედი კლუბში?

ფოთშიც და ოზურგეთშიც საქველმოქმედო მიზნით იყო გამართული საღამო. ამასთან მარტო საცეკვოც არ ყოფილა ეს საღამოები. ფოთში ბევრმისთვის შობის ხე იყო გამართული, ოზურგეთში-კი ცოცხალი სურათები დადგეს. შემოსავალი ფოთში დანიშნული იყო ადგილობრივ საქალებო სასწავლებლის სასარგებლოთ, ოზურგეთში-კი მიმავალ უფასო საკითხველო-ბიბლიოთეკისათვის, ამისთანა შემთხვევებში ნებით რომ არ იყიდა ბილეთი, — ძალთ მოკაჩნებენ! ვინ კითხულობს, ფული ვაგებს, თუ არა!.. მე ძალის დატენაჯ ალარ დამჭირებია, ისე ვიყიდე ორივე ადგილას ბილეთი. ფოთში მინდოდა მენახა ბავშვების კრება და დამეტკაროყავი მათი ცქერით; ოზურგეთში ცოცხალი სურათები მიზიდავდა. საზოგადოება ორივე ადგილს ბლომათ დაესწრო და შემოსავალიც გეპრინათ დარჩა: ფოთში 296 მანეთი ხოლო ოზურგეთში 300 მანეთზე მეტი. ჩანს, ჩვენს საზოგადოებას, ცოტათ თუ ბევრათ, შეუგნია კეთილი საქმის მნიშვნელობა და შეძლებისა დაკვარათ მწვეა კიდევ. მაღლობა დმერის!

სასამოენო სანახავი იყო ფოთის კლუბში თავმოყრილი მოზარდი თაობა. საუცხოვროთ მორთულ-მოკაშმული იყვენ ყმაწვილები; მარა რა? ჩვენებურობა ერთადე არ ეტყობოდა!.. მერე ეს რა ბავშვების ბრალია? ყმაწვილებმა-კი თავის თავათ ბევრი იმედები აღმიძრეს გულში. სიცილით საყვ, ცქერიალა უმანკო არსებანი ანგელოზთა გუნდს წარმოადგენდენ. ამათ საზოგადოებაში მყოფმა მეც შევეუფრეთ ჩემი გრძნობა პოეტის გრძნობას, როდესაც იგი ამბობს:

„ანგელოზთა წმიდა გუნდს, ვსედათ ყმაწვილებს კრებას;“

გული მიგეშს სასიათს

და სული გრძნობას ნეტარებას!

—ეინ იცის, რამდენი მომავალი მეცნიერი, რამდენი მეკოსანი, რამდენი ბელეტრისტი, რამდენი ნამდვილი დედა ურეცია ამ უმაწეილთა გუნდში!—გაფიქრებ გულიში და ტბილ ოცნებას მივეცი თავი.. ოცნება დიდ ხანს გაგრძელდებოდა, თუ სურათი არ შეცვლილიყო.

„ფრთა შეტკეპმა, შეპყრე

მატყუარა კვ ოცნებას!“

ჩამოხრჩულა ყურში რაღაც უცნაურმა ხმამ.. წარმომიდგა წინ ჩვენი ცოცხალ მკედრული მდგომარეობა! გამომეცემა ჩვენი უკიდურესი სიღარიბე საღატაკე!—,მერე რაა, თუნდა ბევრი ნიჭიერიც ყრავს ამ უმაწეილთა გუნდში, —გაფიქრებ, —სიღარიბე დასაწყისშივე დაჩაგრავს და ჩაქლავს იმათ ნიჭს!“.. აქ ეინ გამოთქეპს იმას, რასაც მაშინ გული გრძობდა!.. მხოლოდ მახსოვს ის, რომ „დაეძღვლური, ვანქრა გიგი ოცნება“...

უმაწეილები მომავალს ეკუთვნიან. იმათ ბედობაზე ლაპარაკი გადაჭრით არც შეიძლება. დღემოკი აწმყოს შეიღებოდა და ამათზე ლაპარაკიც უფრო საადვილოა. დიდებზე ეილაპარაკებთ აქ მხოლოდ გაკვირვით; მხოლოდ იმ მხრით, რა მხრითაც გაიცანი იტინი საღამოებზე. ფოთისა და ოზურგეთის საზოგადოება და აქ გამართული საღამოები შევადაროთ ერთმანეთს.

„აქწონით და დავაფასოთ.

ისე მსალოთ სამხსნათო.“

ფოთის საზოგადოება ჭრელია, ოზურგეთისა-კი ერთგვარი. ფოთში ქართველი, ბერძენი, სომეხი, რუსი და სხვა არეულა ერთმანეთში, ოზურგეთში-კი წმინდა ქართველობაა.

ფოთში მეტი სიციცხლე ეტუობა საზოგადოებას, ოზურგეთში კი

მოწყვენილობის ბეჭედი აზის. რით უნდა აეხსნათ ეს? ნუ თუ უცხოელებს შემოაქვთ ჩვენში სიციცხლე მხარულება? სხეება რას ფიქრობენ, რა მოვასხნოთ და მე კი ეს არ მჯერა. მე ვფიქრობ, რომ უცხოელები პირ იქით ჩვე-

ნით მხარულობენ! ჩვენი პურ-ღვინით გამაძლებს, ჩვენი აელა დიდებით გამაძიდებულება, რა აქვთ იმათ სამწუხარო? იმათი მხარულება ნამდვილია, ბუნებრივია, ჩვენი კი ყალბი, მიამწურული!.. ამ მიზეზითვე აიხსნება ისიც, რომ, პირველ შეხედვით, ფოთელი „დამა-კავალრები“ უფრო აღტაცებით ცეკვავენ, ვინემ ოზურგეთი „დამა-კავალრები“! მარა ორივე ადგილას საუცხოვოთ ცოცავ-გოგავენ. სრიალ-ტრიალობენ. ფოთში თითქმის ყველა ეწევა ამ საზოგადოებრივად, ოზურგეთში კი მხოლოდ უმცირესობა.

ცეკვაობის სიავ-კარგე, მოგვხსენებთ, წინამძღოლზე ანუ დერეგორზე დამოკიდებული. ოზურგეთში პირველთ ეილა ჩინოსანი დერეგორბაღ და სულ „შო ჭიხონა“-ს იმახობდა. მიაცეკვები არევით იყვენ! უფოთო არ ესმოდათ უფროსის ბრძანება! ბოლოს ჩინოსანს ერთმა ახალმოსულმა ფრაკოსანმა ჩამოარბოდა ხელობა და საქმეც გაიჩარხა. ახალი დერეგორი ფრანგულთ კანანახობდა და მისი ქვეშევრდომნიც თავგამეტებით სრიალ-ტრიალ-ბზალობდნენ! მეც ახლა დავრწმუნდი ოზურგეთი „დამა-კავალრების“ სიყრხაღვში. ფოთში, პირიქით, ფრაკოსან დერეგორს ჩინოსანი შეეცვალა. ესეც ფრანგულთ უყოდა თავის გუნდს. დერეგორს არც კი დაუსრულებია სიტყვის დაბოლოებება და შეიქნა ერთი ვი უშეელებელი, ადგა მტვერის კორიანტელი, დატრიალდა, დაბზილდა მთელი საზოგადოება, რომელიც ხან იქით მიაწეუდებოდა, ხან აქეთ, ხან ერთ კუთხეს ეცემოდა, ხან მეორეს!.. მე მხოლოდ ახლა დავრწმუნდი იმაში, რაც დღემდის საეჭქოთ მიმაჩნდა.

ჩვენი ისტორიკოსების რწმუნებას, რომ ირაკლი მეფე სამასი კაცით ათი-ათას მტერს ზარს სცემდა და ამარცხებდაო, —რაღაც ეჭვის თეალოთ ეუყურებდი; ახლა არა თუ მჯერა, საკვირველათაც აღარ მიამაჩნია! თუ კი ასეთ ენერგიას და თავგანწირულებას იჩენდენ ძველი ქართველები, თუ კი ასე მწყობრათ

ტავერისის ხიდი (ლონდონში).

და შეგნებულათ მოქმედებდნენ, როგორც ახლანდელი ქართველები მოქმედებენ ხოლმე კულუბებში, სამოცი ათასი მტრის დამარცხებაც რატომ არ შეიძლება და სამისი კაცით? შხოლოთ ახლა წარმოვიდგინე ნოლათ ის თევანწირული ბრძოლა ქართველებისა, რომლისთვისაც ასე ააქვლერა ბართაშვილმა თავის უკვლავი ჩანგი:

„ჩა ნასეს ქართულთ გავიდა საქმი,
 მისი ჩაიკვცეს ქუდუბი თუქმი,
 ჩელი ხმალს იგრეს მამა-მამუჭათ
 და დარჩინენ თავისუფლათ!“ -ო.

დაუბრუნდით ისე მოცუკევეთა გუნდს. დაილაღნენ, დაიქანცენ!.. მეთაურაც შეამჩნია ეს და იძაბა ფრანგულათ რამდენიმე სიტყვა, რომლიდანაც მე გავარჩიე შხოლოთ „მუსიე“. თვალის დახამხამებში კავალრები ვამბორენ ხელვებზე თავ-თავის დამებს. შეწყდა ხმაურობა, დამარცხდა მტერი!..

ამ დროს განმავლობაში მე კუთვნივი ვახლდით მიმილლო-მ-კრუნჩხული და სულ განაზული ვადღევნებდი თვალ ყურს, თუ ვინ ისახელებდა თავს. ჩემთან ერთი ჩემსავით ბაიუჭი მეკობარი იჯდა. ხელვებზე კაცის დროს ევლარ მოითმინა და ბრახ მორევით წამოიძახა: „ჩახუტებულა ცეკვაც (ვალს ასე უწოდებდა) თქვენ და კონაც“-ო!!.. ამ შემთხვევამ საზოგადოების ყურადღება ჩვენკენ მოაპყრო. გვიხედდნენ, გამოსრიალდა ჩემკენ ერთი ნაცოლი ქალიშვილი, ანუ „ბარიშა“, რომელმაც ხელის დაქნებით მასთან მისელა მანიშნა! დაუყურებლივ ვიახელი. — „რას აკეთებდით, ხომ არ მოგწყინდათ?“-ო—ნახი ხმით მკითხა. — „რას აკეთებდით და ჰერს ეგვიწოდლი“-მეთქი—ევპასუხე. ვერ მიხვდა, გაიკვირა— „გაეიაროთ და ამისენი“-ო, — მითხრა. გავუყვი და მომეუყვიე. — „თქვენმა საუტხოვრა სიზარდელ სიტყვარლემ და მიხერა-მოხერა გამაქერა, განმაცოხერა“-მეთქი, ევთხარი; განცვიფრების ნიშნად კი პირს დაღებდა. მეც სულ პირ დაღებული ვახლდით და მტერის ევლაპავდ“-მეთქი. გადიკისისა, გაიკონა, უკეთ რომ ეთქვათ, მე დამეცანა.. სიცილზე სხვა ქალიშვილებიც შემოგვიერთდნენ. — „ვისი ტანციობა მოგეწონა უფრო?“-ო, — მკითხა ერთმა იმათგანმა. — „ვისაც ფეხებში მერტ კეუა აქეს, თავში კი ნაკლები“-მეთქი, — მივეუტყ. სახებზე წყნად დავტყა! რილასიც თქმა უნდოდა, მარა დერიკორის ხმა მოესმა და თქმა აღარ დაცალდა. გამოშპენ, ღმერთო კი მომკალი, დაკუნდული კავალრები, დააფრინდენ ქორივით ჩემს მოსაუბრეებს და, ერიპა, გაიფრინეს! სხვა დროს ასეთ შეურაცყოფას არ მოვითმენდი, უკან გამოეუდგებოდი მომტაცებლებს, ან მოეკლავედი, ან თავს შეეგა-

ლავედი, მარა აქ სულ სხვა ადგილი იყო და რაღას ვიზამდი! დარჩი ამოძებულნი!.. მოვეცათ სიცილს-ლო, მოუსევი მეც ჩემი საჯდომისაკენ! სწორით ბეწუზე გაავსწარი, თვარა, შენი მტერია, გავგვევოლი მოცუკევეთში და მოვიტყებდი კისერს!..

მეორე დასვენების ანუ ანტრაქტის დროს კიდევ გამაბედნიერეს ბარიშნებმა თავის გამოხმატკილებით. ღმერთი თუ გადაუხდის იმათ სამაგიეროს, თვარა მე საიდან შემიძლია!.. წარმოადგინეთ მათი გულკეთ-ლო! ა ერთმა მათგანმა „მაროგუნე“ მიმიპატივა ბუფეტში!.. — გლახაკთა სიბრალოლი ქრისტეს ნაბრძანებია. — „იღათე გამადლობთ ყურადღებისათვის, მარა მე უმაროგუნეთაუც ვახლოდნი ვახლავარ“-მეთქი, — მოვახსენე. — „ჩვენ თუ არ გვეყენს, თქვენ რალთ გეშინიათ?“-ო, — შემიკითხა. — „თქვენ, რასაკვირველია არ გავწყენთ, რადგან ვახურებული ბრძანდებით და გავტილებთა გეჭირებთ“-მეთქი. — ეუპასუხე. ესეც რყინეს!.. ღმერთო ჩემო, რა ექნა, როგორ გვსაუბრობ ბარიშნებს, რომ მათი გული მოვიგო?! მისათლი არაფრათ ექნაშინიკებთ დლოიკოვლებს და ტყუილი ლაპარაკი რა საკადრისია!..

ოზურგეთში, როგორც ზევითაც მოვიხსენე, ცოცხალი სურათები დადგეს „ეფთხის ტყავისნიდან“. სურათი რიკებით ოთხი იყო, რამელთა შორის მხოლოთ ერთი გამაივდა კარვით. ეს ის სურათი იყო, სადაც დავარ ქაჯის ბრძანებით ნესტან დარეჯანს ნაეში ადგებენ ზანგებო. სურათის სიკარგეს, სხვათა შორის, ხელს უწყობდა ის გარემოებაც, რომ ერთი ზანგი მართლა ნამდვილი იყო.

ამ შთაბეჭდილებებით დატვირთული სოფელში წავედი ერთ ჩემ მეგობართან. იქ ერთი ოზურგეი სტუმარი გამაქნეს, რომელმაც პირველათ ის მკითხა: „ქალების სილამაზე-სიკონტატივ უპირატესობა, თქვენი ფიქრით, ფოთს ეკუთვნის თუ ოზურგეთს“-ო. — „კვიძოთ უნაკლებო სილამაზე იშვიათა და საზოგადოთ კი ორივე ადგილას შეწიერი ქალგობა“-მეთქი, — ეუპასუხე. „ევეპ, ბატონებო, ნალელიანი კილოთი დაიწყო ერთმა იქ მყოფთაგანმა, — პოეტის თქმისა არ იყოს:

„თუ ქვეყნას ანს ანგეს,
 განს ან ფოას დახნელდეს მსქე?
 ქართულ ქალს ჩვენ ამ დროში
 ანს გავრგავ სილამაზე“-ო.

— „მამო, აღარაფრათ ჯობდა ოზურგეთის საღამო ფოთისასო!“ — შემიკითხა ერთი მახრის პატრიოტი. — „როგორ არა ჯობდა“-მეთქი. — რითთა, სიჩქარით წამოიძახა სახებ გაბრწყინებულმა მოსაუბრემ. — „რითა და ოზურგეთის საღამოდან ყველა უკა-

ლო შოთ მისული კალოშებით წაბრძანდენ სახლში, ხოლო კალოშინები უკალოშოთ დარჩენ“—მეთქი, —ეუპასუხე.—,ეს უთუოთ მეთაურების ბრალი იქნებოდა“—ო, —თქვა ერთმა მოხუცებულმა კაცმა, მეც დავეთანხმე.

ჭადრა.

ს ი ს ხ ლ ი ს ძ ი ე ბ ა .

(ამაგი ზერქუზთა ცსოგერკიდან) *

VII.

აბინდდა კაცი კაცისგან ძლიერ იცნობოდა მაშინა, ხედავს რომ ცხენმა შამებებში ყურები გამოაჩინა.

მაზე მორთული მხედარი ქიჩრის წაუდგა თვალ-წინა.

„გამარჯვებოა“, უცხომა შემოუფძახა ამასა.

გულს ნესტრათ მოჰხედა ესე ხმა ქიჩირსა იმე წამასა.

წინ მიეგება უცნობსა როგორაც შეილი მამასა.

— კი გაემარჯოს, მაგრამ ამას ვისას სთელ ყანასა?

ვინ ხარ? სახელი რა გქვია, რათ სწადი მაგისთანასა?!

„მე დემური ვარ“ და გული ამის მთქმელს ასმევს შხამასა, რალაც ნაცნობი ხმა ესმის ჰერძნობს ცუდსა მოსაზმანავსა.

— შენი სახელიც მითხარი, ბიჭო, ამაყათ მყვიროლო!

— მე მკედარი მქვია, ძმობილო, ჩემის მარჯვენის მზირალო!

ღიახაც მკედარი, მაგრამ ხმაღს კი ვიხმარებ კიდევ;

ეცადე თავის დაცვასა შენი ღლეები ილგეა.

და ხმალმა ქიჩირისმა დემურის თავზე იელგა.

თავი გაგორდა მიწაზე ზანტათ ტუჩების ღებითა,

ხმალსა ტანიც კი ჩაეჭრა დაღრებულსა კეთვთა; სისხლი ჩამოდს დაღმურსა ტანზე ჭიფურთა, ჩქეფთა ბალახს ჰღებს ცოლის მძებნელი გულზე ხელების კრეფითა. ცხენი კი გაუთხა, გაიქცა პატრონის წყლულის მწნავეი, გულის ვაების და დარღის ჭიხვინით გამოშახავი. უცნობს ენაზე მომთქვაში, ქიჩირის ხმლისა მძრახავი. ქიჩირმა თავი აიღო, ხელი არ უნდა მტრისაო. პირდაპირ დიკლოს გასწია კარგი მკოდნეა გზისაო, გამოათავა მინდლორი დიკლოს მოვიდა ღამითა. მირბის ასლანის ეზოში ხელში დემურის თავითა. ასლანის კარების წინა თავს არჭობს ხისა ტარითა. დაბრუნდა ტერელოსკე ამსრულეგბელი ვილისა, თავსა გრძნობს ბედნიერათა, აღარ მდომელი ავისა. არავის შიში არა აქვს მინამ ლურჯაი ჰყავისა....

VIII.

იმ ღამეს დარბაზს ასლანი სამაენოსსეე ჰეიქრობდა, დემურის მოუსვლელობას ცოტა არ იყოს, ჰკვირობდა. ბოლოს მოიხმო მსახური ჰკითხა სადარდო გულისა, ჰკითხა ამავეი წარბ-შეგვრით კაცისა დაკარგულისა.

— ამავეი სწორეთ შევიტყე სხვა მოწამენიც აიონ, კვირას მოსულა დემური გაუმარჯენია ძალიან.

მაგრამ ვერ გნახა, ბატონო, რადგან ჯერ არა სცალიან.

— გაუმარჯენია? ქიჩირზე მართლა მოუკლავს დემურსა?

— სწორეა რჯულს გვეუცებით, თქვენგან ნუ მნახვენ გვემულსა.

— თუ მართალს ამბობ ამ საათს თავს ჰნახავ პატიე-ცემულსა.

*) ის. „გაბლი“ № 3.

ასლანი მუქით ოქროსა
ჯიბიდან აძლევს მონასა.
— რაღა ჰჯობს, ჩქარა მოვიდეს,
ვერცხლის და ოქროს შოვნასა.
რაც მას აღუთქვი, სრულ მივიცემ,
არ უოლოატებ ხსოვნასა.
— საქმე სხვაფრივა, ბატონო,
მიზრძანებთ? გეტყვით წმინდათა.
დემურის დიაცს მის მოკელა
გულს შესწოდშია ფინითა—
ქიჩირბეს ხელი წაულავ
და გაპარულა ბნელაში.
დემური დილას წავიდა
ხანს ლევს ცოლისა ძეგაში;
დიაცის ფიქრი წყეულარს
ვინ შევა იმის კვლევვაში!
— ეგ სხვა საქმეა, მაგრამა
ვექობ, თუ შეძლო საცადი.
მწელია, ბრიყვო, მის მოკელა,
მრავალ ქირს არის ნახული.

IX.

თქვენ მტერსა ისეთი დილა
მაშინ ვათენდა ჰირსა.
ზოგი ჩუმათა ვიშ-ვიშებს,
ზოგიც ხმა მალლა ტირისა.
„ეინაა დემურის მკელელი?
ნათესაეთ გუნდი ჰყვირისა;
ხანჯლებსა ჰტბენენ შრისხანეთ,
ცეხბლს ავესებენ ჰირსა.
არავინ არის ამხსნელი
ამ საქმის გასაკვირისა.
ასლანსაც ვაჩიხებულსა
დანა არუხსნის კრიჭასა.
იკოდა სრულათ ვერ ვნდო,
მიტომ წუხანდელს ბიჭასა.
ამას ქიჩირბე იზამდა,
ცოდვას ნუ იტყვით სხვისასა.
სახიის მოაჯირს წამდგარი
ხალხს გადმოსძახებს იმასა.
დემურის თავი შეხვიეს
ჩერქეზთა ტილოს ქისასა.
ტანის სამებრათ წავიდენ
კვალსაც იძივენ მტრისასა.
რას იპოვიან მშრალაზე
ნაეაღს, ნაკემის მგლისასა?!

X.

გვიდა ცოტა რამ ხანი
და გამოირკვა ყოველი,
წინა დღეს გაჯაგერებული
აღარა მპორგავს სოფელი.
ადვილათ აუგს არ ამბობს
კაცი ქიჩირბე მგაზობელი.
„მოსისხლის სისხლი აუღაე“,
ყველა მისი მთხრობელი
„ძალიან კარკათ უქნა
დღეა უცხოეთ, მშობელი“.

მტყუენის და მართლის საზღვრისა
საქმეა გამომცნობელი!

XI.

თავის წესს არ ჰშლის ბუნება,
ლამე დღეს, დღე ცელოს ლამეთა,
მუხლ მოკვეცილი სხდებიან
შავი ნისლეები მთა-ვეთთა;
მრავალთა წყალთა იღინეს
ჩამოუარეს ვაკეთა;
მრავალმა გამოთხოვების
აკოცა ლამაზს ბავეთა.
ზოგი განდა და სხვა მოკვდა
საუღაეს მწოლარე ვნახეთა.
მტრობა, ტროზობა და სიძულე
ერთურთს უკმობენ სახეთა.
ის რჩება მხოლოთ სოფელსა,
რაც აღამის ძემ აკეთა
ბევრჯელ გაიშრო მთამ ქელი,
ბევრჯელ მოიხრთო თოვლითა,
ბევრჯელაც ვნახე ცერიანი,
ეთ მუხბლს მუშაკის ოფლითა.
წყალი არ მოშლის წყლობასა
რაც უნდა ბევრი ნაყოთა!
ასლანის გული საესეა
ისევ ქიჩირბის ჯავლითა.
ვერცარას ფარ-ხმალით განდა
ვერცარც-რას თავისი მსჯავრითა.
ბოლოს სიფლიდეს მიმართა
ეს ლ იხმარა ღონეთა.
ვაფხავებული მახელი
მოსაქნევია ღონეთა.
ენაზე მჭრელი არა არს, —
ძველებსაც უთქვამთ სწორეთა.
ვაჰ კაცნო, ბევრჯელ ბრმანი ხართ,
ხშირათ უღირსთა შრონებთა!
ხშირათ ქვას უენ-პიროსა
ქვეყნის შემქნელათ ჰგონებთა!

გაჟა ფშაკელა.

(შემდეგი იქნება).

„ქვალის“ ფოსტა.

ბათუმი: რ. ს—ს. თქვენი კორესპონდენტია მი-
ვიდეო, მაგრამ არ დაიბეჭდა იმიტომ, რომ ჰქა დაკვა-
ნებულა და განკიცხვა ვერ ადრეა.

ყოველ ქალაქ-სოფლებში ახალ მოლექსებებს:
ჩვენ ჰსუსს წაიკითხეთ „ქვალის“ პირველ ნომერში
სათურათ „ჩვენ პოეტებს“.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თ.-წერეთელისა.

ქუთაისის თავად-აჯნაურთ საადგილ-გაგაულო განაჩის გეგმეობა.

საყოველთაოთ აცხადებს, რომ ამ ბანკის წესდების მე 17 § ძალით ბანკის გამგეობის სადგურში სასოგადო ფაქტობით გასვიდულ იქნება სხსენებულ ბანკში დაკარგებული ქვემო მოუფანილი უძრავი მამული შესასველრ გადასახადთა შემოუტანელობის გამო.

გასვიდება ამა მამულინა მოისწობა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც შემოტანილი იქნება ამა მამულსედ თანხმად 19 § ბანკის წესდებისა ბანკის გარდასახადი და თან განცხადების ხარჯი.

ვაჭრობა დაწეება ქვემო მოუფანილის თავნი ფულიდან ზედ დამატებით სხვა-და-სხვა შეუესებელის გარდასახადისა, მამულის გასასვიდლათ დანიშნაზე ხარჯებისა და სასოგადოთ, ეგებლ იმ ფულისა, რომელიც ბანკს თავისის მოვალის სამაგიეროთ დაუსარჯავს; ბანკის სასგრძლივი ვალის თავნის მოსწობა შეიძლება ამავე ბანკის გირაოს ფურცლებით, რომელნიც მიიღებინ სახელდობრივის ფასისამებრ: მხეთი მხეთათ და აკრეთვე შეიძლება გადატანილ იქნენ შეიდეკლზე; სო ლ ვადაზე გადასახადი და სხვა გვარი ბანკის სახვედრო ფული უნდა შემოტანილ იქნენ ნადლათ.

ვისაც ვაჭრობაში მონაწილეობის მიღება სურსთ, მათ შეუძლიათ გასასვიდელთ მამულთა აღწერილობის და საბუთების განხილვა ბანკის სამმართველოში.

თუ ეს ვაჭრობა არ შესდგა, მაშინ, ბანკის წესდების 24 § საფუძველით, ინიძება მეორე და უკანასკნელი ვაჭრობა, 20 მარტს 1897 წელსა.

ვაჭრობა 25 თებერვალს 1897 წელსა.

48¹/₂ და 48²/₃ ფლიანენი სპსენი.

კვ. საქ. თავნი ვალი 2400 მ. შეს. ვად. 132 მ. 10 კ., სულ 2532 მ. 10 კ.

ქუთაისის გუბერნიისა შორაზნის მასრისა.

18⁷/₁₂, 19¹¹/₁₂ და 36¹/₃ ფლიანენი სპსენი.

ქ. ქუთაისს.

ქ. ქუთაისს.

ქორაქაშვილის ანა რევზის ასულის: სოფ. ლაზუნდარას ეზო, ზეარი, სახნავ-სათესი და ტყე 10 დეს. 1200 კვ. საქ.

ლორთქიფანიძის ნიკოლოზ გიორგის ძის: მესხეთის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ხის სახლი და მიწა 667 კვ. საქ. თავნი ვალი 91 მ. 41 კ. შეს. ვად. 135 მ. 83 კ., სულ 227 მ. 24 კ.

წულუკიძის გიორგი ანტონის ძის: სოფ. საწყულუკიძის ეზო, ზეარი, სახნავ-სათესი და ტყე 29 დეს. 42 კვ. საქ. თავნი ვალი 2861 მ. 88 კ. შეს. ვად. 139 მ. 25 კ., სულ 3001 მ. 13 კ.

მეგუკის ბესარიონ ვასილ-ის ძის: ნემციკის ქუჩაზე ორ-სართულიანი ქვით კირის სახლი და მიწა 309 კვ. საქ. თავნი ვალი 3353 მ. 99 კ. შეს. ვად. 1781 მ. 66 კ., სულ 5135 მ. 65 კ.

შორაზნის მასრისა.

რუსიძის ლევან გიორგის ძის: ორაპირის ქუჩაზე ორ-სართულიანი ქვით-კირის სახლი და მიწა 46¹/₂ კვად. საქ. თავნი ვალი 30 მ. 81 კ. შეს. ვად. 18 მ. 97 კ., სულ 48 მ. 78 კ.

ქორაქაშვილის ანა რევზის ასულის: სოფ. ლაზუნდარას ეზო, ზეარი, სახნავ-სათესი და ტყე 10 დეს. 1200 კვად. საქ. თავნი ვალი 1311 მ. 69 კ. შეს. ვად. 96 მ. 63 კ., სულ 1408 მ. 32 კ.

მოკლე ვადანი სესხი.

ლორთქიფანიძის ანტონ ნიკოლოზის ძის: ორაპირის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ქვით-კირის დუქნები და მიწა 27¹/₂ კვად. საქ. თავნი ვალი 167 მ. 39 კ. შეს. ვად. 133 მ. 90 კ., სულ 301 მ. 29 კ.

ქუთაისის მასრისა დ. ხოსის.

მომფორასის ოკროპირ ნიკოლოზის ძის: ორი ერთ-სართულიანი ქვითკირის სახლები და მიწა 450

ფონისამის აბრამ და ისხაფ ფილხაზას ძეთ: ბაზრის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ქვით-კირის დუქანი

და მიწა 9 კვ. საყ. 1 კვ. არშ. თაენი ვალი 446 მ. 82 კ. შეს. ვად. 426 მ. 95 კ., სულ 873 მ. 77 კ.

რუსეთის ლუკა ნიკოლოზის ძის: ორბიის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ქვით-კირის სახლი და მიწა 24¹/₂ კვ. საყ. თაენი ვალი 74 მ. 49 კ. შეს. ვად. 68 მ. 50 კ. სულ 142 მ. 99 კ.

ხსანაშვილის შაუთა ისრაელის ძის: ივანოვის ქუჩის შესახვევში ერთ-სართულიანი ქვით-კირის სა-სარდაფზე და მიწა 189 კვ. საყ. თაენი ვალი 9 მ. 15 კ. შეს. ვად. 240 მ. 31 კ., სულ 519 46 კ.

აღაძიკოთა ნიკოლოზ და ნოშრევან ოქროპირის ძეთ: ივანოვის ქუჩის შესახვევში ორ-სართულიანი სახლი და მიწა 224 კვ. საყ. თაენი ვალი 160 მ. 84 კ. შეს. ვად. 91 მ. 3 კ., სულ 251 მ. 87 კ.

ბუღდუშვილის გიორგი სტეფანეს ძის და შიჭშა-ჯამის ბეკო გიორგის ძის: ლევანოვის ქუჩაზე ორი ერთ-სართულიანი ხის სახლები და მიწა 162 კვ. საყ. თაენი ვალი 53 მ. 62 კ. შეს. ვად. 46 მ. 90 კ., სულ 100 მ. 52 კ.

განდუჯავის დომენტი სიმონის ძის: როინის ქუჩაზე ორ-სართულიანი სახლი და მიწა 353 კვ. საყ. თაენი ვალი 134 მან. 9 კაბ. შეს. ვად. 56 მან. 50 კაბ., სულ 190 მან. 59 კაბ.

მადაფრამის თომა ბაშუკის ძის და გვესლეჯის ყარაბაზ მინაილის ძის: მესხეთის ქუჩის შესახვევში ერთ-სართულიანი ხის სახლი და მიწა 215 კვ. საყ. თაენი ვალი 134 მან. 9 კაბ. შეს. ვად. 85 მან., სულ 219 მან. 9 კაბ.

გვითიშვილის თეოდოზე ზაალის ძის: მესხეთის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ხის სახლი და მიწა 118 კვ. საყ. თაენი ვალი 26 მან. 84 კაბ. შეს. ვად. 43 მან., სულ 69 მან. 84 კაბ.

შაშუაშვილის შალომ აბრამის ძის: ბაზრის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ქვით-კირის დუქანი და მიწა 8 კვადრ. საყ და 5 კვადრ. ალაბი. თაენი ვალი 562 მან. 91 კაბ. შეს. ვად. 345 მან. 80 კაბ., სულ 908 მან. 71 კაბ.

აბდამის ივანე ზაალის ძის: ლენერლის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ხის სახლი და მიწა 128 კვ. საყ. თაენი ვალი 278 მან. 18 კაბ. შეს. ვად. 29 მან. 50 კაბ., სულ 307 მან. 68 კაბ.

ბუზაშვილთა: ისრაილ ელის ძის, შამოელა, მინაილ და რაფიელ ისხაკის ძეთა: ბაზრის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ქვით-კირის დუქანი და მიწა 15 კვადრ. საყ. და 5 კვ. ალაბი. თაენი ვალი 695 მან. 46 კაბ. შეს. ვად. 334 მან. 88 კაბ., სულ 1030 მან. 34 კაბ.

დათუნაშვილის სიმონ ივანეს ძის: ორბიის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ხის სახლი და მიწა 885 კვ. საყ. თაენი ვალი 208 მან. 50 კაბ. შეს. ვად. 67 მან. 30 კაბ., სულ 275 მან. 80 კაბ.

მურადოვის ეკატერინე მეღკონის ასულის და ნიკოლაშვილის, ოქროპირ როსტომის ძის: ალექსან-დრეს ქუჩაზე ორ-სართულიანი ქვით-კირის სახლი და

მიწა 115 კვადრ. საყ. თაენი ვალი 869 მან. 2 კაბ. შეს. ვად. 393 მან. 33 კაბ., სულ 1262 მან. 35 კ.

მოსკვიდის ალექსი იოსების ძის: ლაზარეთის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ქვით-კირის სახლი და მიწა 103 კვადრ. საყ. თაენი ვალი 139 მან. 12 კაბ. შეს. ვად. 68 მან. 50 კაბ., სულ 207 მან. 62 კაბ.

დგუშვილის ნიკოლოზ ფირანის ძის: თბილისის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ქვით-კირის სახლი და მიწა 190 კვადრ. საყ. თაენი ვალი 849 მან. 87 კაბ. შეს. ვად. 42 მან. 23 კაბ., სულ 892 მან. 10 კ.

ვანოშვილის პავლე ივანეს ძის: მიხაილის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ქვით-კირის დუქნები და მიწა 434 კვადრ. საყ. თაენი ვალი 1657 მან. 13 კაბ. შეს. ვად. 620 მან., სულ 2277 მან. 13 კაბ.

ჭავჭავაძის ელისაბედ დავითის ასულის: გვეგუთის ქუჩაზე ორ-სართულიანი სახლი და მიწა 186 კვ. საყ. თაენი ვალი 21 მ. 22 კ. შეს. ვად. 17 მ. 76 კ., სულ 38 მ. 98 კ.

მურადოვის თომა პავლეს ძის: ბალახანის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ხის სახლი და მიწა 422 კვ. საყ. თაენი ვალი 148 მ. 57 კ. შეს. ვად. 63 მ. 10 კ., სულ 211 მ. 67 კ.

ნაკაძის მამუა ფირანის ასულის და ფირცხვია-შვილის ვასილ მამუკას ძის: ერთ-სართულიანი ხის სახლი და მიწა 114 კვადრ. საყ. თაენი ვალი 63 მ. 64 კ. შეს. ვად. 24 მ. 40 კ., სულ 88 მ. 4 კ.

სვანოშვილის არუთინა იაკობის ძის და ოლანე-ზა ხაჩატურის ძის: ფრანგების ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ქვით-კირის სახლი და მიწა 95 კვადრ. საყ. თაენი ვალი 531 მ. 16 კ. შეს. ვად. 183 მ. 10 კ., სულ 714 მ. 26 კ.

შავეკუაძეთა: პავლე და ლევან გიორგის ძეთა, და დიმიტრი გრიგოლის ძის: ალექსანდრეს სლობო-დში ორი ერთ-სართულიანი ქვით-კირის სახლი და მიწა 215 კვადრ. საყ. თაენი ვალი 318 მ. 57 კ. შეს. ვად. 83 მ. 50 კ., სულ 402 მ. 7 კ.

შავეკუაძის თედორე სიმონის ძის: გვეგუთის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ხის სახლი და მიწა 395 კვადრ. საყ. თაენი ვალი 84 მ. 98 კ. შეს. ვად. 47 მ. 50 კ., სულ 132 მ. 48 კ.

მემკვიდრეთა ანდუჯავის იაკობ ივანეს ძის: კარლის ქუჩის შესახვევში ორი ერთ-სართულიანი სახლი—ერთი ქვით-კირისა და მეორე ხისა და მიწა 150 კვადრ. საყ. თაენი ვალი 99 მ. 79 კ. შეს. ვად. 46 მ. 90 კ., სულ 146 მ. 69 კ.

ზანაიუშვილის აბრამ მოშას ძის: გვეგუთის ქუჩაზე ორ-სართულიანი სახლი და მიწა 77¹/₂ კვადრ. საყ. თაენი ვალი 449 მ. 84 კ. შეს. ვად. 99 მ. 70 კ., სულ 549 მ. 54 კ.

ბუთაშვილის ფრანკ პეტრეს ძის: ხონის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ქვით-კირის სახლი და მიწა 1217 კვადრ. საყ. თაენი ვალი 249 მ. 99 კ. შეს. ვად. 76 მ. 88 კ., სულ 326 მ. 87 კ.

გურჯიანის ალექსანდრე ვასილის ძის: ნემცის